

Aan het bestuur

Den Haag

Ons kenmerk

12 JAN 2009

Kennis / 89986

Onderwerp

Fusies in het onderwijs

Geacht bestuur,

In de week van 9 december 2008 hebben wij met de Tweede Kamer gesproken over de onderwijsbegroting. Daarbij is veel aandacht uitgegaan naar de menselijke maat in het onderwijs, het onderwerp waarover wij op 28 november 2008 een brief aan de Tweede Kamer hebben gestuurd. Deze brief is mede een reactie op een recent advies van de Onderwijsraad: *De bestuurlijke ontwikkeling van het Nederlandse onderwijs*.

In de brief van 28 november constateren we dat door de fusies van de afgelopen jaren de menselijke maat in het onderwijs onder druk is komen te staan. Dat is een zorg die in de Tweede Kamer breed wordt gedeeld. Die zorg geldt in het bijzonder twee belangrijke maatschappelijke waarden die we in de brief centraal stellen: legitimatie en keuzevrijheid.

Met legitimatie doelen we op de wenselijkheid dat alle belanghebbenden bij de school, maar vooral de ouders, leerlingen, studenten en het personeel betrokken zijn bij en invloed hebben op de besluiten en keuzes die van belang zijn voor het functioneren van een instelling. Dan gaat het niet alleen over de praktijk van alledag maar ook over besluiten op een hoger (bestuurlijk) niveau die ouders, leerlingen, studenten en het personeel uiteindelijk wel raken. Legitimatie geldt in het bijzonder voor fusievoornemens en fusies.

Niet minder belangrijk is keuzevrijheid van ouders, leerlingen en studenten of variëteit in het aanbod van onderwijs. Ouders, leerlingen en studenten moeten in een bepaalde gemeente of regio het onderwijs kunnen kiezen dat het beste past bij hun overtuigingen en ambities.

Keuzevrijheid impliceert dus variatie in zaken zoals richting en identiteit, schaalgrootte, onderwijsconcept, opleidingsaanbod, cultuur en bestuursvormen. Deze keuzevrijheid dient in ieder geval op het niveau van scholen en opleidingen te bestaan, maar zo mogelijk ook – zeker in het funderend onderwijs – op het niveau van besturen.

Nadat jarenlang prikkels en veel ruimte zijn gegeven voor schaalvergroting in alle onderwijssectoren, verleggen we nu in versterkte mate de koers. Met de brief over de menselijke maat willen we een duidelijk signaal geven dat – met het oog op legitimatie en keuzevrijheid – schaalgrootte en schaalvergroting onderwerpen van aanhoudende zorg zijn van de regering.

Het is onze inzet om daartoe vanaf nu fusies en voornemens nadrukkelijk te beoordelen op de hierboven genoemde waarden legitimatie en keuzevrijheid, naast waarden als onderwijskwaliteit, continuïteit en efficiency. Voor deze inzet bestaat in de Tweede Kamer brede politieke steun. Eén van de instrumenten die we daarvoor gaan gebruiken is een fusietoets. In overleg met de Tweede Kamer streven we ernaar een wetsvoorstel voor deze fusietoets vóór de zomer van 2009 aan te bieden.

Wij roepen u als bestuur in één van de onderwijssectoren dringend op om te handelen in de geest van de fusietoets in de periode dat deze toets wordt ontworpen en met u besproken. Wij zullen dat zelf ook doen bij de fusies die we volgens de bestaande wet- en regelgeving moeten beoordelen. Dan gaat het vooral over de mbo-sector. Artikel 2.1.3. van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) bepaalt dat instellingen die zijn voortgekomen uit een fusie van bekostigde instellingen pas voor bekostiging in aanmerking komen na toestemming van de minister van OCW of van de minister van LNV als het een AOC betreft. Voor de beoordeling van aanvragen op grond van artikel 2.1.3., vierde lid, zullen begin 2009 criteria worden vastgesteld in een ministeriële regeling.

In de mbo-sector hanteren we de komende periode als uitgangspunt “nee, tenzij” en zullen we de fusietoetsing in dat licht toepassen bij het oordeel over nut en noodzaak van fusies. De criteria die we daarvoor ontwikkelen, zijn gebaseerd op de brief over de menselijke maat. Dat wil zeggen dat we alleen in het uiterste geval, als de continuïteit van scholen, opleidingen of instellingen in het geding is, fusies toestaan onder de voorwaarde dat keuzevrijheid, variëteit en bereikbaarheid zijn gewaarborgd. Verder zullen we bij ons oordeel ook de procesvoorwaarden betrekken die in de brief van 28 november worden genoemd:

- Zijn ouders, leerlingen, studenten en personeel voldoende geraadpleegd en is onder die geleidingen voldoende draagvlak verworven?
- Is een zogeheten fusie-effectrapportage (in enige vorm) toegepast waarin het bestuur de doelen, kosten en baten van de fusie formuleert?
- Zijn andere rechtsvormen overwogen?

Deze criteria zullen we ook toepassen op scholen en instellingen in de andere onderwijssectoren voor zover fusies in die sectoren aan ons dienen te worden voorgelegd, hetgeen geldt voor een deel van de fusies.

Met des te meer klem willen wij u verzoeken om in de komende periode zeer terughoudend te zijn met fusievoornemens en geen onomkeerbare stappen te zetten tot het wetsvoorstel fusietoets in het parlement is behandeld. Mocht u zich toch genoodzaakt zien tot een fusie dan verzoeken wij u om daarbij nu al recht te doen aan de hierboven geformuleerde criteria. We hechten er aan dat over een dergelijke ingrijpende stap brede overeenstemming bestaat onder alle belanghebbenden bij de school of instelling en dat keuzevrijheid en variëteit zijn verzekerd.

Over de fusietoets en over andere voorstellen uit de brief van 28 november zullen we in de komende periode intensief met u en met uw organisaties overleggen. We hopen en verwachten dat er uit dat overleg een set van initiatieven komt die breed wordt gedragen en die recht doet aan de menselijke maat in het onderwijs.

Mede namens de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

dr. Ronald H.A. Plasterk

de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

J.M. van Bijsterveldt-Vliegenthart

de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

S.A.M. Dijkma